

De visie van de NMT op de tandheelkundige opleiding

J.G. Groeneveld, voorzitter
Commissie Opleidingen NMT
Dr J. R. Bausch, vice-voorzitter
Hoofdbestuur NMT

Samenvatting. De Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (NMT) voelt zich nadrukkelijk betrokken bij de opleiding tot tandarts en staat een zo breed mogelijke opleiding voor met expliciet aandacht voor de poortfunctie van de tandarts algemeen-practicus, diagnostiek en ontwikkeling van de motorische vaardigheden voor complexe, restauratieve behandelingen. Daarnaast wordt aandacht gevraagd om de solistische beroepsuitoefening in een breder kader van tandheelkundige medewerkers en een netwerk van verwijzingsmogelijkheden te plaatsen.

De NMT wil ten behoeve van de beroepsgroep een systeem ontwikkelen waarin door middel van standaarden, richtlijnen, intercollegiale toetsing en vooral een effectief geaccrediteerd aanbod van bij- en nascholing, systematische mogelijkheden en richtlijnen voor deskundigheidsbevordering worden gegeven voor methodisch-technisch handelen, praktijkorganisatie en beroepsattitude. Ten slotte wil de NMT de net afgestudeerde tandarts ondersteunen door invoer van een praktijk-stagejaar aansluitend op de opleiding, zodat een onderwijscontinuüm ontstaat van opleiding, stageperiode en permanente bij- en nascholing. De NMT wil hierbij niet alleen organisatorisch, maar ook inhoudelijk in het curriculum, zeker waar het de maatschappelijke aspecten en de behoefte van de beroepsgroep betreft, inbreng leveren.

GROENEVELD JG, BAUSCH JR. De visie van de NMT op de tandheelkundige opleiding. Ned Tijdschr Tandheelkd 1994; 101: 373-5.

Van de Nederlandse Maatschappij
tot bevordering der Tandheelkunde
te Nieuwegein.

Trefwoorden:
Beroepsorganisatie - Opleiding

Datum van acceptatie: 17 juni 1994.

Adres: J.G. Groeneveld, NMT,
postbus 2000,
3430 CA Nieuwegein.

1 Inleiding

In de afgelopen decennia zijn de curricula van de tandheelkundige opleidingen regelmatig aangepast. Deze aanpassingen berusten vooral op de voortschrijdende wetenschappelijke ontwikkelingen en veranderde inzichten op het gebied van onderwijsmethodologie. De inbreng van het beroepsveld was daarbij betrekkelijk gering. Halverwege de jaren tachtig verscheen het eindrapport Advies Commissie Opleiding Tandarts.¹ Dit gaf aanleiding tot een discussie waarbij de maatschappelijke relevantie van de opleiding tot tandarts aan de orde kwam. Het betrekken van het beroepsveld hierin was van toen af onontkoombaar.

2 Inbreng van de beroepsorganisatie

In de jaren '87 tot '92 werd de opleidingscapaciteit door de overheid drastisch ingekrompen. Bestond er in de jaren zeventig een maximum intake van eerstejaars studenten van rond de 465, in 1987 en daarna is deze teruggebracht tot 120 studenten. Al spoedig bleek dat dit aantal onvoldoende was om het hoofd te bieden aan de zich ontwikkelende zorgvraag. Uitbreiding van de capaciteit werd door de overheid echter gekoppeld aan een (nieuwe) experimentele opleiding tandheelkunde. Onlangs is door de ministerraad besloten dat deze in 1995 in Groningen van start zal gaan.

De in het verleden incidentele bemoeienis van de beroepsorganisatie met de opleiding heeft de afgelopen jaren plaats gemaakt voor een structurele weloverwogen benadering van de opleiding tandheelkunde. Daarvoor werden door de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (NMT) de commissie Opleidingen, de commissie Deskundigheidsbevordering en de werkgroep Stagejaar ingesteld. Tevens wordt regelmatig overleg gepleegd met de faculteiten, de Kamer Tandheelkunde en diverse onderzoeksgroepen. In de bestaande curricula worden door de NMT maatschappelijke onderwerpen ingebracht.

De kern van de visie van de NMT is een onderwijscontinuüm dat bestaat uit vijf jaar opleiding, zo mogelijk gevolgd

door een stageperiode, en gestructureerde bij- en nascholing gedurende het gehele actieve beroepsleven. Om een goede afstemming te krijgen binnen dit onderwijscontinuüm is, met respect voor elkaars verantwoordelijkheden en (wettelijke) taken, samenwerking gewenst.

3 De opleiding tot tandarts

Met de bestaande opleidingen vindt al geruime tijd overleg plaats over een optimale aansluiting van het onderwijs op de beroepsuitoefening in de praktijk. Daarbij staat centraal dat de toekomstige tandarts die kennis en vaardigheden meekrijgt, die nodig zijn om adequaat aan de huidige en toekomstige vraag naar tandheelkundige zorg te kunnen voldoen. De tandarts is na het behalen van het tandartsdiploma, bevoegd de tandheelkunde in volle omvang uit te oefenen. Hij moet de poortfunctie in het tandheelkundig zorgveld kunnen vervullen. In verband hiermee dient de tandarts zo breed mogelijk te worden opgeleid. Hij dient over voldoende cognitieve, psychomotorische en affectieve vaardigheden te beschikken om, rekening houdend met zijn beperkingen, de tandheelkunde in volle omvang te kunnen uitoefenen.

Omdat er vele ontwikkelingen in verschillende deelgebieden van de tandheelkunde plaatsvinden en de studieduur beperkt is tot vijf jaar, is het niet mogelijk alle deelgebieden binnen de tandheelkunde in volle omvang en diepte te onderwijzen. Dit houdt in dat wel van volledige bevoegdheid, maar niet van integrale bekwaamheid kan worden gesproken. In het belang van de kwaliteit van de zorgverlening is het verstandig keuzen te maken. Zo is het bij een lage incidentie van een bepaalde aandoening de vraag, of de benodigde vaardigheid om deze aandoening te behandelen verworven en op peil kan worden gehouden. Indien naar verwachting dit niet het geval is, moet worden overwogen patiënten met deze aandoeningen te concentreren bij een beperkt aantal algemeen-practici die daartoe een specifieke additionele scholing hebben genoten. De beroepsgroep heeft hiervoor een protocol horizontale verwijzing ontwikkeld en geacordeerd.²

4 Invloed van de praktijkvorm

De praktijkvorm heeft invloed op de beroepsuitoefening en als zodanig op de opleiding. De meest gebruikelijke vorm in Nederland is de solo-praktijk. De solo-praktijk blijkt een goede basis voor het aangaan van samenwerkingsverbanden. Enerzijds hoeft de tandarts binnen de eigen 'setting' geen rekening te houden met specifieke wensen van de andere zorgverleners, anderzijds kan hij, afhankelijk van de behoefte en omstandigheden, kiezen met wie en op welk gebied hij wil samenwerken. Een stringente wet- en regelgeving met betrekking tot de praktijkhygiëne en milieubescherming, zal in de visie van de NMT en de American Dental Association leiden tot een grotere voorkeur voor samenwerking op één locatie. Nu al kan worden geconstateerd dat het aantal samenwerkingsverbanden, al of niet gerealiseerd op één locatie, in Nederland groeiende is. Deze samenwerkingsverbanden worden gekenmerkt door onderlinge afspraken op basis waarvan verwijzing van patiënten plaatsvindt.

Het team-concept lijkt in de beroepsuitoefening ingang te vinden. Het onderwijsmodel zal daar op moeten inspelen en de tandarts die vaardigheden moeten aanleren die nodig zijn om met succes in een team te kunnen functioneren. Anders dan tot nu toe zal in het model heel expliciet het samenwerken met een tandarts-assistent, tandtechnicus en mondhygiënist moeten worden opgenomen. Als uitvloeisel hiervan kan een nadere uitwerking plaatsvinden van het begrip taakdelegatie. In de rapportage inzake een inventariserende studie met betrekking tot de onderlinge afstemming van de functiepakketten van de diverse medewerkers in de tandheelkundige gezondheidszorg, wordt een aantal suggesties gedaan die nader overleg verdienen.³ Het werken in teamverband en het functioneren van de tandarts in de huidige samenleving met een gebitsbewuster en kritischer publiek, vraagt om bewust, verantwoord en antwoordend handelen van de tandarts. Naast wetenschappelijke scholing zullen communicatieve vaardigheden derhalve een wezenlijk onderdeel moeten uitmaken van de opleiding tot tandarts.

5 Invloed van maatschappelijke veranderingen op de opleiding

Op vele plaatsen in de wereld en ook in Nederland wordt een grotere bewustwording merkbaar van de raakvlakken tussen geneeskunde en tandheelkunde. Daarnaast voltrekken zich in onze samenleving etnische en sociaal-economische veranderingen. Ook de vergrijzing van de Nederlandse bevolking speelt een rol. Daarbij wordt de beleving van het zich gezond of ziek voelen sterk geïndividualiseerd. Dit vereist van de tandarts een goed begrip van gezondheid en ziekte. De tandarts zal bij consultatie, diagnostiek, indicatie en behandeling uitdrukkelijk rekening moeten houden met die veranderende omstandigheden. In de opleiding zal dan ook een aanpassing in de betreffende onderdelen moeten plaatsvinden. De daarbij noodzakelijke accentverleggingen van het medisch onderwijs dienen vooral plaats te vinden vanuit een tandheelkundige visie.

Anders dan in het rapport van de WHO: 'Recent advances in oral health',⁴ is er naar het oordeel van de NMT in de Nederlandse situatie geen plaats voor een 'oral physician', daar in de komende decennia de tandheelkundige zorgverlening vooral betrekking zal hebben op restauratieve en gecompliceerde behandelingen. Aan het opdoen van handvaardigheid zal grote aandacht moeten worden blijven besteed. Motorische vaardigheden vormen immers de basis voor het in een later stadium kunnen uitvoeren van gecompliceerde handelingen.

Binnen de huidige situatie is er momenteel geen behoefte aan een samenvloei van medische en tandheelkundige basisopleidingen. Ervaringen uit het recente verleden geven voeding

aan het tegenovergestelde. Hierbij kan opgemerkt worden dat de opleiding tandheelkunde moet passen binnen de richtlijnen van het Raadgevend Comité voor de opleiding van beroepsbeoefenaren in de tandheelkunde van de Europese Commissie.⁵ Daarbij is uitdrukkelijk gekozen voor een op het beroep van tandarts gerichte opleiding. Een opleiding tot arts met een vorm van specialisatie in de tandheelkunde wordt als zodanig niet bedoeld.

6 Scholing na de initiële opleiding tandheelkunde

6.1 Praktijkstage

De opleiding duurt vijf jaar en bedraagt 210 studiepunten. Het behalen van 168 punten geeft recht op het voeren van de titel doctorandus. De laatste 42 punten worden behaald in het vijfde studiejaar. Dit jaar wordt vooral gereserveerd om de in de voorgaande jaren verworven vaardigheden geïntegreerd toe te passen.

Na deze opleiding is de tandarts volledig bevoegd de tandheelkunde uit te oefenen. Of hij daar, van de ene op de andere dag, ook toe in staat en/of bekwaam is, wordt in verschillende Europese landen betwijfeld. Daar heeft men dan ook één of meer stagejaren verplicht gesteld. Na deze doorlopen te hebben, wordt de licentie verkregen om zelfstandig een praktijk te gaan voeren.

In het kader van de EG wordt op dit moment door het Raadgevend Comité een richtlijn voorbereid om de stage tot één jaar te beperken en in alle lidstaten in te voeren.⁶ De NMT vindt de invoering van een stageperiode zeer wenselijk. De invoering ervan hangt sterk samen met de mogelijkheden van financiering. In dit kader voelt de beroepsorganisatie zich, naast andere participanten in het onderwijs- en zorgveld, verantwoordelijk voor de functie en de inhoud van de stageperiode. Er zal echter aan een aantal randvoorwaarden moeten zijn voldaan om aan deze verantwoordelijkheid gestalte te kunnen geven.

De NMT is bij uitstek de organisatie die via haar 'monitoring'-systemen kennis neemt van ontwikkelingen in het beroepsveld, zowel maatschappelijk als zorginhoudelijk. Deze moeten worden teruggekoppeld naar het onderwijscontinuüm. Daarmee ligt de verantwoordelijkheid voor de inhoud van de stageperiode nadrukkelijk bij de beroepsorganisatie. Voor de uitvoering ervan is vanzelfsprekend de inbreng van de andere participanten in het zorgveld noodzakelijk. Zo wordt op dit moment door een werkgroep gewerkt om, in samenspraak met de faculteiten, te komen tot een proefopzet. Hierbij wordt gedacht aan het begeleid opdoen van ervaring in de algemene praktijk en institutionele zorg en het zich kunnen verdiepen in een aantal deelgebieden van de tandheelkunde. Voorop staat dat de kwaliteit van de stage gewaarborgd dient te zijn. De stageperiode mag niet gebruikt worden voor institutioneel onderwijs dat tot de opleiding tot tandarts behoort. Het hanteren van het begrip 'zesde' studiejaar werkt verwarrend en is onjuist.

6.2 Bij- en nascholing

Door de ontwikkelingen binnen de tandheelkunde is het nodig de tandartsen zo op te leiden dat zij met een doorlopend leerproces bezig zijn, dat pas stopt bij beëindiging van de beroepsuitoefening. De waarde van het diploma zal uitdrukkelijk binnen de opleiding en beroepsgroep aan de orde moeten komen.

In de Wet BIG zijn bepalingen opgenomen die elke beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg verplichten zijn bekwaamheid op peil te houden.⁷ Ook hier wordt geduid op een 'onderwijscontinuüm' dat voor de beroepsgroep onontbeerlijk is om een systeem van kwaliteitsbewaking te realiseren binnen een traject van registratie en herregistratie.

Binnen het systeem van bij- en nascholing kan onderscheid worden gemaakt tussen scholing die gericht is op actualisatie van kennis en kunde in relatie tot de eindtermen van de opleiding (*basale* bij- en nascholing) en scholing die gericht is op verdieping van kennis en kunde op deelgebieden van de tandheelkunde (*specifieke* bij- en nascholing).

De bewaking, handhaving en bevordering van de kwaliteit van het beroepsmatig handelen zijn in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de individuele beroepsbeoefenaar. Daarbij is de NMT als beroepsorganisatie gehouden kaders aan te geven en een kwaliteitssysteem te ontwikkelen. Tevens heeft de beroepsgroep besloten om stapsgewijs een systeem van registratie en herregistratie op te zetten. Dit zal kunnen leiden tot een mogelijk verplicht volgen van (basale) bij- en nascholing tot het niveau van de actuele eindtermen. Ook met betrekking tot deze scholing is er sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beroepsorganisatie, onderwijs en verzekeraars. Wanneer er onvoldoende scholingsmogelijkheden voorhanden zijn of de financiering niet adequaat geregeld is, kan er geen sprake zijn van een verplichtend karakter van deze scholing.

De logistieke problemen die de uitvoering van permanente bij- en nascholing met zich meebrengt, verdienen aparte aandacht. Hoewel de faculteiten de eerst aangewezen zijn om behulpzaam te zijn bij het verzorgen van de basale bij- en nascholing, zal eerst de financiering moeten worden gevonden. Geconstateerd moet worden dat de middelen op dit moment ontoereikend zijn om over voldoende docenten te beschikken teneinde voor alle tandartsen de permanente bij- en nascholing centraal en in de regio te verzorgen. Daarnaast is de inbreng van de tandheelkundige wetenschappelijke verenigingen noodzakelijk. Het accrediteringssysteem van de cursussen zal de kwaliteit ervan moeten waarborgen. Voor diversiteit zullen ook anderen die cursussen verzorgen, onder wie buitenlandse docenten, een plaats in het bij- en nascholingssysteem moeten krijgen. Opleiding en coaching van buiten-universitaire docenten zal daarbij een taak van de tandheelkundige faculteiten zijn.

7 Conclusie

De NMT voelt zich nadrukkelijk betrokken bij de opleiding tot tandarts. De samenwerking met de faculteiten moet verder worden uitgediept. Zeker nu er in Groningen in 1995 weer begonnen wordt met een nieuwe opleiding, wil de NMT graag meedenken over het curriculum en het kunnen toetsen op haalbaarheid en wenselijkheid voor de beroepsuitoefening zoals deze zich de komende decennia zal ontwikkelen. Hierbij zal zij uitgaan van ontwikkelingen zoals die zich in de afgelopen jaren in het zorgveld, ook buiten Nederland, hebben voltrokken. Enerzijds bete-

kent dit een vooruitziende blik om reeds tijdens de opleiding te anticiperen op ontwikkelingen in het veld. Anderzijds is voorzichtigheid geboden bij het afstemmen ervan, omdat inhoud en tempo van de ontwikkelingen niet goed zijn te voorspellen.

Organisatorische en bestuurlijke inbedding van de opleiding tandheelkunde binnen de medische faculteit, leidt tot problemen en belemmert de flexibiliteit. De klinische/motorische vaardigheden moeten in ruime mate in de opleiding worden opgedaan. De opleiding moet binnen de richtlijnen van de EG passen, het samenwerken van tandarts, mondhygiënist, tandartsassistent en tandtechnicus moet in het onderwijs ingebed zijn en de overgang van de studiefase naar de algemene praktijk moet soepeler van opzet worden door het invoeren van een stageperiode die ook in het Europese kader moet passen.

Binnen een systeem van kwaliteitsbevordering zal basale en specifieke bij- en nascholing voor alle tandartsen de deskundigheid moeten bevorderen. Het is belangrijk dat de beroepsgroep en universitaire instellingen gezamenlijk komen tot een regelmatige evaluatie en bijstelling van de eindtermen van de opleiding tot tandarts. Deze eindtermen moeten mede afgestemd zijn op de vraag naar tandheelkundige zorgverlening in de Nederlandse zorgstructuur en de integrale zorgverlening aan patiënt tot uitgangspunt hebben. Inbedding van deze eindtermen binnen een universitaire onderwijs- en onderzoekssetting vormt een goede basis voor een zich snel ontwikkelend wetenschapsgebied met een daarvan afgeleide zorgverlening.

Literatuur

- 1 MINISTERIE VAN WVC. Eindrapport Adviescommissie Opleiding Tandarts. 's-Gravenhage: SDU, 18 november 1985.
- 2 NMT. Protocol Horizontale Verwijzing. Nieuwegein: NMT, 1993.
- 3 BURGERSDIJK RCW. Inventariserende studie m.b.t. de onderlinge afstemming van de Functiepakketten van de Diverse medewerkers in de Tandheelkundige Gezondheidszorg. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, juli 1990.
- 4 WORLD HEALTH ORGANIZATION. Recent advances in oral health. Genève: WHO, no 826, 1992.
- 5 RAADGEVEND COMITÉ VOOR DE OPLEIDING VAN BEOEFENAREN DER TANDHEELKUNDE. Richtlijn 78/687/EG. Brussel: EG, november 1989.
- 6 RAADGEVEND COMITÉ VOOR DE OPLEIDING VAN BEOEFENAREN DER TANDHEELKUNDE. Verslag en advies betreffende een aanvullende opleiding die moet worden gevolgd door de beoefenaar der tandheelkunde vóór de uitoefening van een zelfstandige activiteit. Brussel: EG, 15 november 1989.
- 7 MINISTERIE VAN WVC. Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg. 's-Gravenhage: SDU, november 1993.

Summary

THE DUTCH DENTAL ASSOCIATION'S VISION OF DENTAL TRAINING

Key word: Dental education

The Dutch Dental Association (NMT) feels very involved in dental schooling and advocates as broad an education as possible with explicit attention to the 'gatekeeper' function of the dentist in general practice, diagnostics and the development of motor skills for complex, restorative treatments. Attention is demanded to place individual professional practice in a wider context of dental staff and a network of opportunities of referral. The NMT wishes to develop a system for the profession in which guidelines, intercollegial testing and effective accredited provision of further training, systemic opportunities and guidelines for the promotion of expertise are given in the areas of technical methods, organisation of practices and professional attitude. They wish to support the newly-qualified dentist through the introduction of a year of practical training linked to study, so that an 'educational continuum' of education, training and continual further training develops, and to make a contribution not just organisationally, but also regarding the content of the curriculum, certainly where it concerns the sociological aspects and the needs of the professional group.